

Rapport

LEADER Projekt Social Ekonomi i Älvdalen

Utdrag ur slutrapporter till Leader Södra Fjällen och Leader DalÄlvarna

Projektet har genomförts som ett projekt som pågått både i Leader DalÄlvarna och Leader Södra Fjällen.

Projektid:

23 mars t o m 31 januari 2010

Deltagande organisationer:

Arbets- och Utbildningskooperativet Glimten i Idre
 Särna Kooperativa förening, Café 22:an
 Älvdalens Baptistförsamling Salem
 Idrottsalliansen i Älvdalen
 Älvdalens kommun
 Arbetsförmedlingen
 Coompanion, Kooperativ utveckling Dalarna
 Baspsykiatri i Älvdalen

Projektägare:

Arbets- och Utbildningskooperativet Glimten i Idre
 Byvägen 19, 790 91 Idre

Uppgiftslämnare:

Projektledare Berit Sisell, tfn 070 399 44 07
 Föreståndare för Glimten Cecilia Ingegerdsdotter, tfn 0253 203 22

Innehåll:

Sammanfattning	sid 2
Bakgrund	sid 3
Genomförande	sid 4
Projektets mål och resultat	sid 9
Socioekonomiskt bokslut	sid 10
Upphandling	sid 11

Sammanfattning

Projektidé

Små kooperativ och ideella verksamheter har svårt att svara upp emot centralt ställda krav från berörda myndigheter vid upphandling av offentliga tjänster, samtidigt som de har svårt att nå ut på den privata marknaden.

Genom samverkan har dessa organisationer större möjlighet att utveckla ett socialt företagande med uppdrag från såväl den privata marknaden som offentlig sektor.

Det nyskapande är att hitta former för att tillgodose olika behov hos den enskilde på en liten ort.

Nytta av projektet

Var och en av de ingående organisationerna har fått tid att belysa sin egen verksamhet, vilket är viktigt inför kommande samarbete.

Erfarenheterna från projekttiden visar att det finns stora potentialer för utveckling av verksamheterna var för sig och i samarbete mellan varandra. Ett nödvändigt steg innan ett större nätverk byggs enligt intentionerna i projektet

Kontakter har tagits med verksamheter i grannkommunerna.

Projektet har bidragit till att det nu finns en början till nätverk mellan föreningar, kooperativ och myndigheter i Älvdalens kommun.

Projektet visar att det finns underlag för sociala företag med uppdrag från offentlig och privat sektor.

Resultat

Projekt har lett till att:

- Glimten inte lade ner sin dagliga verksamhet utan istället satsar på att utveckla verksamheten.
- Salem inte drog ner på sin verksamhet utan istället fått framtidstro och idéer om utveckling av verksamheten.
- Idrottsalliansen tagit del av de erfarenheter som Idrottsrådet i Malung Lima Sälen gjort.
- behov av daglig verksamhet för personer med psykiska funktionshinder, t.ex ett hunddagis, har kommit upp på agendan
- Tyvärr lades verksamheten vid Café 22:an ned.

Slutsats

En slutsats är att de föreningar och kooperativ som ingick i projektet behöver stärka sina verksamheter ytterligare och bygga vidare på det påbörjade nätverket för att vara bättre rustade inför ett gemensamt utvecklingsprojekt enligt intentionerna i det nyss avslutade projektet "Social Ekonomi i Älvdalen".

Genom samarbete finns större förutsättningar för var och en att lösa sina problem och utveckla verksamheterna.

Det behövs så lite för att ge så mycket.

Positiva effekter

Istället för nedläggning av Glimten och neddragning av verksamheten vid Salem har 19 arbetstillfällen bevarats och 12 nya arbetstillfällen skapats under projektiden.

Om Stefan Nykvists kör vunnit körslaget i TV 4 hade han satsat sina prispengar till Salems ungdomsverksamhet. Nu blev han tvåa och företagare i Älvdalen samlar istället in medel till Salem.

Bakgrund till att projektet startades upp

Arbets- och Utbildningskooperativet Glimten i Idre startade sin dagliga verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Med tiden har även personer från socialtjänsten och arbetsförmedlingen placerats där för arbetsprövning och praktik.

Särna Kooperativa förening Café 22:an var en nystartad ekonomisk förening för personer med socialmedicinska funktionshinder, en träffpunkt i Särna, även för traktens ungdomar.

Båda kooperativen hade var för sig tagit kontakt med Coompanion för att få hjälp med utveckling av verksamheten.

Personalen från baspsykiatrien hade kontaktat representanter från kommunen angående behov av daglig verksamhet för personer med psykiskt funktionshinder.

Sam Risander från Coompanion såg detta som en större fråga. Tillsammans med kommunchef Bengt Welin anordnades ett möte den 13 februari 2009 för att diskutera social ekonomi och socialt företagande. Representanter från kommunen, försäkringskassan, baspsykiatrien, Glimten, Café:22:an, Salem och idrottsföreningarna i kommunen deltog i mötet.

Projektiden var att det inom sociala ekonomin finns ett antal allmännyttiga aktörer i form av ideella föreningar, kooperativ och organisationer som jobbar med människor som annars befinner sig i ett utanförskap. Dessa har haft svårt att svara upp emot centralt ställda krav från berörda myndigheter, samtidigt som de har svårt att nå ut på den privata marknaden.

Ett gemensamt Leaderprojekt som en förstudie till ett Socialfondsprojekt söktes. Projektet var avsett som förstudie inför ett genomförandeprojekt till Socialfonden där varje organisation var för sig och i samverkan skulle bygga upp en livskraftig och hållbar verksamhet som grundar sig på socialt företagande, fristående från offentlig sektor.

Målet var att:

- undersöka förutsättningarna för att utveckla ett socialt företagande inom den sociala ekonomin
- undersöka vilka ekonomiska och sociala kriterier som måste vara uppfyllda
- undersöka möjliga varor och tjänster på den öppna marknaden
- undersöka behovet av tjänster hos socialförvaltning, arbetsförmedling och försäkringskassa

Genomförande

Genomförda aktiviteter

En studie om styrkor, svagheter, möjligheter och hinder har genomförts för att se respektive verksamhets möjlighet till utveckling.

Kontakter har tagits med liknande verksamheter i Särna och i närliggande kommuner.

Studiebesök har genomförts vid verksamheter där personer med funktionshinder arbetar.

Information och diskussion om projektet har skett på ledningsmöte i Älvdalens kommun samt vid möte med Älvdalens politiska samverkansberedning. Projektet har även redovisats i Mora och Orsa kommun.

Inför fortsatt arbete med projektidén efter att projektet avslutats har projektledaren:

- samtalat med enskilda tjänstemän och politiker i kommunen om projektidén.
- läst dokument som rör Socialfonden och andra former av projektstöd och bidrag.
- deltagit i seminarier och utbildningar för att få kunskap och kontakter för det fortsatta arbetet.

Ett avslutande seminarium hölls den 19 januari 2010.

Redovisning från var och en av de ingående organisationerna

Arbets- och Utbildningskooperativet Glimten, ek. förening i Idre startade sin verksamhet för 11 år sedan och har ca.100 medlemmar. Man har avtal med socialförvaltningen om daglig verksamhet för *funktionshindrade, långtidssjukskrivna, långtidsarbetslösa och ungdomar som har svårigheter att nå ut på arbetsmarknaden.*

I dag finns omkring 20 personer i verksamheten på hel- eller deltid – eller någon gång per vecka. Förutom dessa besöker av medlemmar, bybor och turister Glimten då de har vägarna förbi.

Då det är svårt att bedriva den dagliga verksamheten på ett tillfredställande sätt med endast en föreståndare har styrelsen sedan flera år försökt få fler arbetsuppgifter till Glimten och därigenom medel till fler handledare. Kontakter togs bl. annat med Coompanion för rådgivning.

Styrelsen beslutade att lägga ner verksamheten om detta inte gick att få medel till att utveckling. All personal varslades om uppsägning per 30 juni 2009. Då Leaderprojektet beviljades drogs varslet in.

Projektet har bidragit till att Glimten ej lade ner den dagliga verksamheten i Idre.

Nio arbetstillfällen har behållits och två nya har skapats. Ett avtal med arbetsförmedlingen om att ta emot 6 personer för rehabilitering, sysselsättning och arbete har tecknats.

Glimten har även fått ytterligare ett legoarbeta.

Älvdalens Baptistförsamling, Salem har ett 60-tal medlemmar. Sedan år 1993 bedriver man öppen verksamhet för personer som inte är medlemmar i församlingen. Under våren 2009 diskuterade man att säga upp 8 av 11 anställda med lönebidrag vid Salem. Om dessa skulle ha sagts upp skulle dessutom två personer i den dagliga verksamheten fått sluta. Det var ohållbart att driva en stor verksamhet med sysselsättning, arbete och praktik med endast en halvtidsanställd pastor som ansvarig. Genom kontakter i projektet ordnades ett samverkansmöte under våren med representanter från kommunen, arbetsförmedlingen, försäkringskassan och Coompanion för att diskutera situationen. Under mötet kom man fram till att det fanns möjlighet att anställa en handledare med bidrag till nystartsjobb, vilket förbättrade situationen betydligt för verksamheten och varslen kunde hävas.

Vid Salem har man under perioden haft 26 personer på hel- eller deltid enligt följande:

11 personer med lönebidrag;

4 personer med försörjningsstöd från socialförvaltningen;

2 personer från omsorgen en dag per vecka;

4 personer från arbetsförmedlingen genom jobb och utvecklingsgaranti;

1 person från SFI;

2 personer i daglig verksamhet samt 3 personer i samhällstjänst.

Projektet har bidragit till att Salem fått framtidstro och idéer om utveckling av verksamheten.

Istället för att dra ner på verksamheten med 10 personer har man skapat arbetstillfällen för ytterligare 10 personer. Dessutom deltar flera personer i den dagliga verksamheten.

Idrottsalliansen bildades i september 2009 av Älvdalen IF Skidor, Älvdalen IF OK, Älvdalen Hockey, Älvdalens Golf, Älvdalen SKG, Brunnsbergs IF, Älvdalen IF Fotboll. Målsättningen var att ha ett gemensamt kansli, gemensam personal och maskinpool för de föreningar som ingår. Man har nu skaffat en gemensam kontorslokal med en gemensam kanslist och anställt en gemensam resursperson.

Projektet har bidragit till att man fått kontakter med Idrottsrådet i Malung- Lima - Sälen och kunnat ta del av deras erfarenheter, samt att man fått kunskaper om det behov som finns i samhället av platser för sysselsättning, praktik och arbete.

Redan vid upptaktsmötet till nuvarande Leaderprojekt presenterade personalen vid baspsykiatri i Älvdalen ett förslag att starta **hunddagis i Älvdalen för personer med behov**

av daglig verksamhet. Hunddagis kan med fördel kombineras med annan verksamhet. Studiebesök har gjorts inom projektet till flera verksamheter, både privata och kommunala. *Projektet har bidragit till ökad kunskap om hur daglig verksamhet för personer med funktionshinder kan organisera, samt att frågan om daglig verksamhet för personer med psykiska funktionshinder har kommit upp på agendan.*

Svenska Kyrkan i Älvdalen bedriver öppen verksamhet dit alla är välkomna. Man har en snickarverkstad med en handledare på halvtid och en sy- och vävateljé med en heltidsanställd handledare. Fler personer är välkomna att komma dit. Man behöver inte snickra, sy eller väva. Det går bra att komma för att delta i den sociala samvaron.

Under projekttiden har verksamheten vid **Särna Kooperativa föreningen** lagts ned och **Café 22:an** har stängts. Detta har inneburit att en person har förlorat sitt arbete och att de personer som tidigare besökt Café 22:an inte längre kan träffas där.

I Särna arbetar föreningar och företag med flera utvecklingsprojekt. Arbetsgruppen **”Värna om Särna”** har regelbundna möten för att informera och samordna det som sker. En lång lista på arbetsuppgifter har tagits fram. **Särna Turistförening** har lämnat förslag Att se över om de, tillsammans med kommunen, kan ta ansvar för att anställa en eller flera byvaktmästare.

Genom projektet har kontakter tagits med Särna Turistförening och arbetsgruppen Värna om Särna.

Arbets- och Socialkooperativet **Dalen** i Sörsjön, Malungs kommun och Personalkooperativet **Gullogården** i Siknäs, Mora kommun är två kooperativ som arbetar med vård och omsorg. De har avtal med respektive kommun.

Projektet har bidragit till att kontakter tagits med dem.

Socialförvaltningen vid Älvdalens Kommun

Från 2010 bildas en gemensam myndighetsnämnd för Mora, Orsa och Älvdalens kommuner med ansvarsområde Social myndighetsutövning. Verksamheten startar upp från den 1/5-10 med en gemensam personalresurs som utgår från Mora och arbetar i alla 3 kommunerna. Det blir en ändring i Socialtjänstlagen där det skrivs in att personer med psykiska funktionshinder skall ha rätt till daglig verksamhet, tidigare var det bör. Personen måste själv ansöka om insatsen och få ett beslut. Från Socialtjänsten kartlägger man nu vilka personerna är för att informera och se vilken form av verksamhet som behövs. Efter kartläggningen skall man kontakta föreningar och företag om köp av tjänster så att besluten verkställs. Även annan vård som t.ex. hemtjänst kommer att kunna erbjudas av andra än kommunens egen personal.

Coompanion Dalarna har aktivt deltagit i arbetat med Leaderprojektet. Information om socialt företagande har hållits vid styrgruppsmöte, referensgruppsmöte och möten med Salem och Idrottsalliansen. Coompanion har även organiserat nätverksmöten, seminarier,

konferenser, handledarutbildning och studiebesök där intresserade organisationer kunnat delta. Projektledaren i leaderprojektet har deltagit i flera av dessa evenemang och fått värdefull kunskap till projektet. Information om socialt företagande och om leaderprojekt "Social Ekonomi i Älvdalen" har hållits vid möte i Mora och Orsa kommuner.

Arbetsförmedlingen, Af

Af har som ett av sina uppdrag att stötta arbetssökande med funktionshinder, ungdomar, invandrare och långtidsarbetslösa med att få en förankring på arbetsmarknaden. Ett viktigt inslag i detta är praktik. I Älvdalen kommun finns det i dagsläget ingen fungerande arbetsmarknadsenhet eller någon med ett uttalat ansvar för dessa frågor. Som ersättning för denna brist har Af i många fall vänt sig till Älvdalens Baptistförsamling, Salem, och till Kooperativet Glimten i Idre för att få hjälp med praktik och arbetsförmågebedömning. Även arbetssökande från kriminalvården som dömts till fotboja har beretts praktik. Arbetsförmedlingen har ett uppdrag från regeringen att tillsammans med Tillväxtverket, Socialstyrelsen och Försäkringskassan genomföra informationsinsatser om socialt företagande. Syftet med insatserna är att öka kunskaperna hos myndigheter och i samhälle om de sociala företagens möjligheter när det gäller rehabilitering och sysselsättning.

Arbetsförmedlingen har utsett en kontaktperson för sociala företag i Mora Orsa Älvdalen och en kontaktperson i Malung Vansbro. Dessa har deltagit i konferens som Tillväxtverket hållit om Sociala företag.

Effekter som Af har sett av projektet är att:

- *Ansvarsfrågan gällande arbetsmarknadsenhet och/ eller en ansvarig för arbetsmarknadsfrågorna inom Älvdalen kommun har kommit upp på kommunens agenda.*
- *Arbetsförmedlingen måste tydliggöra vilken typ av uppdrag och tjänst man önskar från samverkanspartner.*
- *Om Af tydliggör önskad tjänst och uppdrag kan Af göra en bra upphandling och samarbetsavtal för att få ut optimalt resultat för pengarna.*
- *Andra aktörer än kommunen kan vara tänkbara samarbetspartner - men det vore önskvärt om kommun har samordningsuppdraget.*
- *Af fått fördjupad kännedom om andras verksamheter, fått ta del av deras behov och skapat nya nätverk. Detta har gett ett kompletterande lärande i handikappkunskap, ex. inom psykiatrin och personer som omfattas av LSS.*
- *Via de informationsinsatser gällande socialt företagande, där Af varit representerade, har Af även haft en möjlighet att nå nya grupper i samhället, som kanske inte annars är våra kunder, och fått möjlighet att informera om Afs uppdrag och stödåtgärder. Ex. byaråd, by samfälligheter, föreningar och kyrkor.*
- *Nätverksträffar och tvärverksamhetsdiskussioner ger inspiration och föder nya idéer. Det kan även leda till att vi upptäckt att vi redan har fungerande verksamheter, lokaler och metoder men att vi måste använda dem på ett bättre och effektivare sätt.*

Projektets mål och resultat

Övergripande syfte med projektet

Övergripande syfte var att inom den sociala ekonomin undersöka förutsättningarna för att utveckla ett antal sociala företag, egna juridiska personer, som är fristående från offentlig sektor. Förutsättningar för en ur ekonomiska och sociala aspekter hållbar utveckling som integrerar människor i arbetslivet.

Målgrupp: Leaderområde Södra Fjällen och Leaderområde DalÄlvarna.

Projektet skulle genomföras i två steg. Man nådde inte fram till steg 2

Steg 1.

Projekt "Social Ekonomi i Älvdalen" var avsett som förstudie. Kontakter skulle knytas med fler liknande verksamheter i närliggande kommuner inom Leaderområde DalÄlvarna och Södra Fjällen. Bygga nätverk och få en bredare samverkan med fler liknande aktörer. Göra en studie om styrkor, svagheter, möjligheter och hinder för att se respektive verksamhets möjlighet till utveckling.

Steg 2.

Studien skulle ligga till grund för ett kommande steg, i form av ett gemensamt utvecklingsprojekt inom Europeiska Socialfonden. Där dessa aktörer tillsammans skulle bygga en gemensam plattform för fler och växande sociala företag i regionen.

Den förstudie som nu avslutats (steg 1) räcker inte som underlag för en gemensam ansökan (steg 2) enligt de ursprungliga planerna.

Enligt anvisningarna till de socialfondsprojekt som skulle ha varit inlämnade den 26 februari 2010 krävs mer omfattande underlag än vad som tagits fram i detta projekt. Det finns potentialer för utveckling av de ingående organisationerna var för sig och i samarbete mellan varandra. Var och en av behövs stärkas genom att göra affärsplaner och utveckla sina verksamheter samtidigt som det påbörjade nätverket utvecklas. Ansökan görs till två nya Leaderprojekt för att fortsätta arbetet, vilket är nödvändigt innan ett större gemensamt projekt söks enligt intentionerna i steg 2.

Resultat

Det finns behov av verksamhet för personer som behöver gemenskap, sysselsättning, rehabilitering, arbetsträning och arbete i Älvdalens kommun.

Samhall har lagts ner i Särna och Idre. **Arbetsförmedlingen** har många som utförsäkrats från A-kassa (Fas 3) . Efter jul får de även dem som inte kan vara sjukskrivna längre att placera.

Älvdalens kommun avser inte att starta en kommunal arbetsmarknadsenhet

Från **Socialtjänstens** sida finns behov av att köpa tjänster.

Företrädare för **baspsykiatri i Älvdalen** anser att det är angeläget att kommunen erbjuder daglig verksamhet för personer med psykiska funktionshinder även i södra delen av kommunen, t.ex ett huddagis kombinerat med flera arbetsuppgifter.

Den ideella sektorn med föreningsliv, kooperativ och sociala företag har fullt upp med att klara de verksamheter de bedriver idag. Man behöver tid för samarbete med varandra, få kunskap i handledning, kunna svara på anbud och skriva avtal. Dessutom behöver man tid för att förhandla med privata sektorn för att få lämpliga arbetsuppgifter att erbjuda dem som kommer till verksamheterna.

Dessutom behöver var och en stärka de egna verksamheterna enligt följande.

Glimten behöver utveckla sin verksamhet så att man kan ta emot uppdrag från fler än den egna kommunen, både offentliga och privata. För att kunna förhandla om och ta emot fler uppdrag behövs i ett övergångsskede förutom projektledaren medel till en person som när projektet är slut kan finansieras av de uppdrag som kommer in. Målet är att kunna anställa fler handledare. Med fler uppdrag finns det även större möjligheter att ta emot personer som behöver sysselsättning, rehabilitering och arbete. På sikt ska det gå att utveckla nya verksamheter inom Glimten som kan bli egna sociala företag. En gammal idé är att arbeta med handikappturism för personer med psykiska funktionshinder.

Salem har många idéer angående utökning av sin verksamhet i Älvdalen, men även för att ha en större verksamhet i Åsen. "Framtidsverkstan" tyder på att det finns fler affärsidéer som är möjliga att utveckla. De kan göra fler tjänster till offentlig och privata verksamheter. Styrelsen fick också tankar om att så småningom knoppa av delar av verksamheten till egna "sociala företag". För detta krävs kunskap om företagande.

Idrottsalliansen behöver utveckla sin organisation, bland annat arbeta med vilka funktioner de ska ha gemensamt och hur de ska fördela kostnader för detta mellan föreningarna. De börjar nu med en anställd på kontoret, för att samordna de behov som finns hos respektive förening. Först därefter är det dags för nästa steg, att se över möjligheterna med en ev personalpool. Idrottsrådet i Malung har funnits i 7 år och har kommit långt med sin organisation. De har både metoder, verktyg och fördelningsnycklar som är accepterade av samverkande föreningar. En kunskap som kan vara till nytta både för idrottsalliansen och för den större "plattformen".

Särna Kooperativa förening, Café 22:an, var en träffpunkt i Särna för personer med socialmedicinska funktionshinder, även för traktens ungdomar. Under projektiden lades verksamheten ner. Förhoppningsvis kan denna verksamhet inrymmas i alla planer som Särna turistförening driver tillsammans med intresserade föreningar i Särna. Hur som helst är det viktigt att Särna kommer med i det framtida arbetet med "plattformen".

Detta behövs

Ett realistiskt stöd till den ideella sektorn som ställer upp med sin verksamhet

En vision där samverkan mellan alla parter är viktigt för att den enskilde personen skall få bästa stöd och hjälp på hemmaplan.

På en liten ort går det att få ett bra liv för alla om alla hjälps åt. Det kan bli billigare än de traditionella metoderna.

Riva staken mellan olika verksamheter och utgå från den enskilde människan och inte utifrån den struktur som byggts upp i samhället

Socioekonomiskt bokslut

Referat från seminarium den 15 sept, föreläsare: Ingvar Nilsson

Socioekonomiskt bokslut är en samhällsekonomisk analys vilket innebär en vidgning av myndighets(företags)ekonomiskt tänkande.

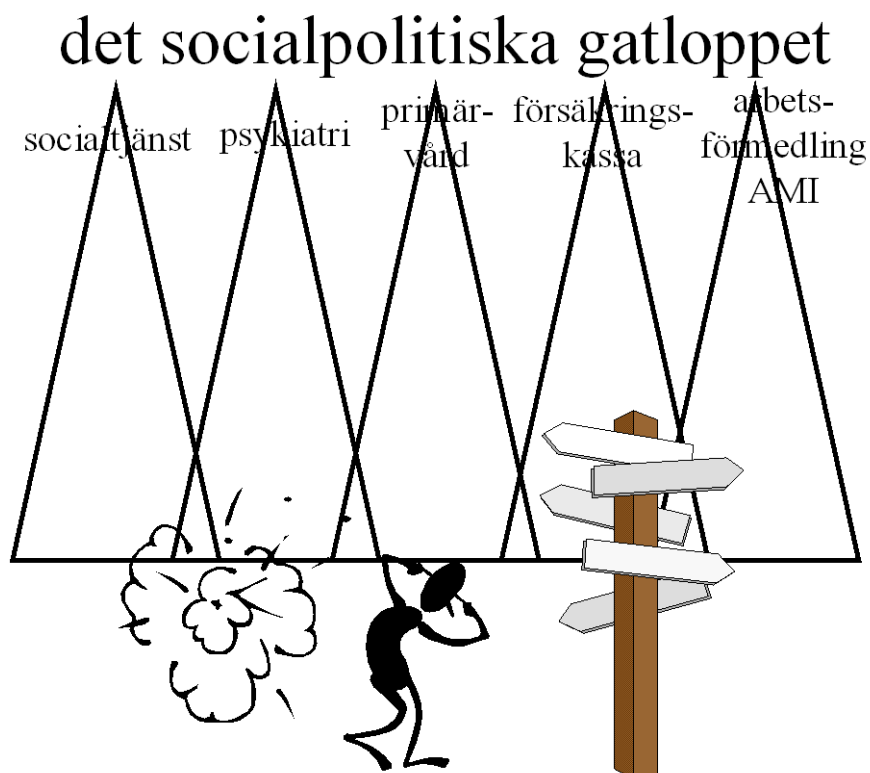
I dag råder ofta

- Stuprörstänkande – bristen på helhetssyn – inte mitt bord
- Kortsiktighet – man ser inte prevention och rehabilitering som en social investering utan som en kostnad
- Maktlöshet – Frånvaro av egenmakt och inlärd hopplöshet (samhällelig hospitalisering)
- Stigmatisering – Vem vill anställa en f.d. missbrukare eller en person med psykiska Funktionshinder

Exempel: En insats för ett barn/ungdom på glid kan betyda stora vinster i framtiden.

Problemet är att den vinst samhället får på grund en relativt liten insats t.ex. i skolan – inte tillfaller skolan utan andra instanser i samhället.

Vill det sig illa får många instanser betala framöver som: socialförvaltningen, psykiatri, arbetsförmedling, försäkringskassan, kriminalvården och inte minst försäkringsbolagen.

Upphandling

Den 29 oktober hölls en konferens om Sociala hänsyn vid upphandling. Enligt 6 kapitlet 13 paragrafen i LOU tillåts sociala krav om de finns med som särskilda kontraktsvillkor. Se vidare bilaga, artikel i Anbudsjournalen.

Idre den 13 mars 2010 / Berit Sisell, projektledare

Bilaga

NR 45–46 | 2009 | ANBUDSJOURNALEN

Sociala företag en lösning för långtidsarbetslösa

Eva Ternegren, Coompanion, berättade för inköpare och upphandlare om den sociala ekonomin. Gunnar Ståhlberg, upphandlingschef vid Landstinget Dalarna, talade om upphandlingsprocessen vid konferensen. Kommunalrådet Agneta Thörnqvist hade med sig en stor delegation från Avesta. Bengt Sundgren, Coompanions lokala representant i Dalarna.

Sociala företag kan bidra till att upp till en miljon människor, som står utanför arbetsmarknaden, får arbete. sade Eva Ternegren, rådgivare och affärsutvecklare vid Coompanion när hon talade inför en skara upphandlare och inköpare, men också en socialchef och ett kommunalråd i Borlänge i slutet av oktober.

Text & Foto: Inger Söderlund | redaktion@allego.se

Att lyfta fram sociala hänsyn vid upphandling har varit aktuellt sedan LOU infördes, påpekade Coompanions lokala representant, Bengt Sundgren.

– Men hur ska de sociala företagen komma fram? Det måste vi föra en dialog om med de lokala aktörerna så att vi får fram en praxis, sade han.

Begreppet social ekonomi blev aktuellt i och med Sveriges inträde i EU och det stöd som företag kunde få via EU:s strukturfonder.

– I början av 1990-talet började landstingen avknoppa verksamhet, det var enkelt då före LOU och de som avknoppades fick stöttning av sina arbetsgivare innan de blev egna, sade Eva Ternegren.

Tillväxtbransch. Omvårdnadssektorn är nu en tillväxtbransch, och en svensk exportvara, och socialt företagande är dessutom ett program hos Tillväxtverket. Det övergripande målet för regeringen via Tillväxtverket är att de sociala företagen ska bli fler.

Dagen i Borlänge var en del i den informationskampanj som genomförs under året för att öka kunskapen om socialt företagande. Målgrupperna för informationskampanjen är de myndigheter som köper tjänster från sociala företag, de som rehabiliterar personer utanför arbetsmarknaden, myndigheter och organisationer som stöttar sociala företag och slutligen personer eller grupper som är potentiella sociala företagare.

Återinvesterar vinster. Vad är då ett socialt företag? Tillväxtverkets definition av socialt företagande är att dessa driver näringsverksamhet med syfte att integrera människor i samhälle och arbetsliv. De sociala företagen skapar också delaktighet för sina medarbetare, de återinvesterar sina vinster i den egna eller andra liknande verksamheter och de är fristående från offentlig sektor.

– Vi arbetar med den så kallade nykooperationen, sade Eva Ternegren. Det kan vara konsumentkooperationer som bilpooler, kooperativa butiker, vindkraftverk, eller personalägda företag inom vård och omsorg, och förskolor och skolor ägda av brukar- eller personalkooperativ.

Gemensamma anbud. Den stora mängden nykooperativ finns inom förskolor och skolor, men det är också vanligt med kulturföretagande, journalister, dansare och musiker som startar kooperativ, eller som har företagssamverkan om lokaler och maskiner och som går ihop i kooperativ för att kunna lämna gemensamma anbud.

– Det här är inte bara en svensk företeelse, det är vanligt ute i Europa och jättestort i Japan.

I sociala företag kan människor få arbete, människor som hamnat utanför arbetsmarknaden av olika skäl; handikapp, missbruk, för att de är invandrare.

– Om samhället köper tjänster av sociala företag där dessa grupper arbetar bidrar det till att öka deras självkänsla och på sikt också leda ut dem på den öppna arbetsmarknaden – och det är ju bättre att ha ett arbete än att ta emot bidrag.

Kanske ett tusental. Hur många sociala företag finns det då i Sverige? Det finns omkring 200 registrerade, men Eva Ternegren tror att antalet mer troligt är ett tusental.

– Men de är för få, vi behöver många fler sociala företag, säger hon och nämner ett par; Disponenträdgården i Grängesberg som arbetstränar människor och tar emot personer med lönebidrag, och screentryckeriet i Göteborg som arbetstränar ungdomar som vill bryta med sin kriminalitet och sitt missbruk. Och i Uddevalla har en ideell förening tagit över ett servicehus.

Mycket är på gång, Tillväxtverket har som sagt socialt företagande på sin agenda, en överenskommelse mellan regeringen och den idéburna sektorn skrevs under 2008 och målet med det är bland annat att företag inom social ekonomi ska anlitas i högre utsträckning inom vård och omsorg.

I riksdagen ligger tio motioner med socialt företagande som tema, en proposition finns föreberedd inom regeringskansliet om den så kallade ideella sektorn och det anslås pengar till forskning om samma sektor.

– Under hösten har vi här i Dalarna bildat en intresseförening för att bli en part för Region Dalarna att prata och sluta avtal med, sade Bengt Sundgren.

Osund konkurrens. Det finns kritik mot att företag inom den sociala ekonomin går in och tar över servicehus och förskolor, bland annat. Kritikerna säger att den offentliga sektorn avhänder sig ansvaret och från näringslivet hörs röster om osund konkurrens.

Den första upphandlingen som riktade sig enbart till den sociala ekonomin gjordes 2008 och den vände sig till alternativa aktörer för rehabilitering av långtidsarbetslösa.

– Den upphandlingen fick kritik därför att anbudsgivare som inte blev definierade som tillhörande den sociala ekonomin fick sina anbud förkastade, och kritikerna fick rätt, men resultatet blev ändå att det skapades 750 platser för rehabilitering.

Finns det då möjlighet enligt LOU att upphandla med sociala hänsyn?

– Ja, sade Eva Ternegren, enligt 6 kapitlet 13 paragrafen i LOU tillåts sociala krav om dessa står i annonsen från början. Och Konkurrensverket godkänner sociala krav om de står som särskilda kontraktsvillkor.

– Finns kraven med som kontraktsvillkor kan alla företag lämna anbud om man vill, inte bara de sociala företagen och då blir det ingen diskriminering.

Vill se fler rättsfall. Hittills har det inte förekommit särskilt många upphandlingar med sociala hänsyn, och Konkurrensverket vill, enligt Eva Ternegren, se ökad praxis på området och också gärna domstolsfall så att gränserna för vad som är tillåtet definieras ordentligt.

– Sociala hänsyn används redan som kontraktsvillkor ute i Europa, i Lyonregionen i Frankrike krävs till exempel vid byggupphandlingar att långtidsarbetslösa och ungdomar anställs.

Också i Botkyrka ingår de sociala kraven som en del i upphandlingspolicyn.

– Det är förstås viktigt att man upphandlar bra tjänster, men upphandlingen kan också användas som strategiskt verktyg.

LOV ökar möjligheter. Lagen om valfrihetssystem, LOV, kan öka möjligheterna för sociala företag att komma in på marknaden. Med LOV väljer brukarna vilken entreprenör de vill anlita och då har företagen inom den sociala ekonomin lättare att göra sig gällande, tror Eva Ternegren.

– Det finns tendenser till att antalet företag som lämnar anbud ökar i LOV-upphandlingar jämfört med upphandlingar enligt LOU. Men det finns också en tendens att kommunernas och landstingens egna verksamheter minskar eftersom den konkurreras ut på grund av att de är dyrare. Fler kommer att lämna anbud om förfrågningsunderlagen förenklas och avstandardiseras, sade Eva Ternegren.

– De ska också bara ha relevanta formella krav, anbudsfrågan ska utformas mer pedagogiskt och bara driften upphandlas, kommunerna kan själva behålla infrastrukturen, till exempel lokalerna.

Ett tips är också att upprätta upphandlingsråd där de sociala företagen, företag inom social ekonomi och övrigt näringsliv kan möta representanter för de upphandlande enheterna för diskussioner och tankeutbyte.

Avesta tänder på sociala företag

Avesta kommun hade skickat hela nio personer till konferensen om socialt företagande. Det var upphandlare och inköpare bland andra, men med var också kommunalrådet, Agneta Thörnqvist (s).

– Vi har tänt på idén med sociala företag, sade hon. Vi har byggt upp en arbetsmarknadsenhet, eftersom vi ser ett ökande behov av rehabilitering för långtidsjukskrivna och andra.

Tanken på att bilda sociala företag för att fånga upp de långtidsjukskrivna föddes och blev till verklighet när kommunen tog över den visentpark som Axel Ax:son Johnson och Avesta Järnverk grundade 1938. Visenten som är den europeiska bisonen har varit utrotningshotad, men tack vare ett avelsarbete i samarbete med andra parker i Europa bidrar parken i Avesta till att bevara visenten.

– Vi har bildat ett ”komhall” och i parken rehabiliterar vi långtidsjukskrivna och andra. Vi har en uppsjö av idéer om andra projekt, och ett stort intresse från både oss politiker och från tjänstemännen för de sociala företagen.

– Nu måste vi bara få klart med juridiken, så att vi får veta vad vi får göra och inte får göra, sade Agneta Thörnqvist.

Inger Söderlund | redaktion@allego.se